

כתב עת ציוני בערבית, בארגנטינה

דב מ. סיוסקל

מהאוסף בהקשר של זמן ומקום. עובדה זו לא משאירה לנו דרך אחרת מאשר לחפש את התשובות בחקר שני כיוונים מצטלבים: זהותו של העורך וניתוח הטקסט.

מיהו א. סיתהון?

המידע המצוי על העורך, א. ס. סיתהון, אינו רב ומבוסס בעיקר על מקור אחד. העורך מציג את עצמו בפני הקוראים – בספרדית ובערבית – בשם א. סיתהון, תוך ציון שהוא הבעלים והעורך של העתון המופיע כדו שבועון. פרטים ביוגרפיים אנו שואבים מהמקור היחיד על חייו וכתב העת. זהו מאמר שהוקדש לו בהגיעו לגיל שישים בשם "המשכיל מלבנון"⁴. פרטים אלה מאפשרים לנו לשחזר באופן חלקי את מהלך חייו ופעילותו הציבורית אשר הביאו אותו לייסוד העתון.

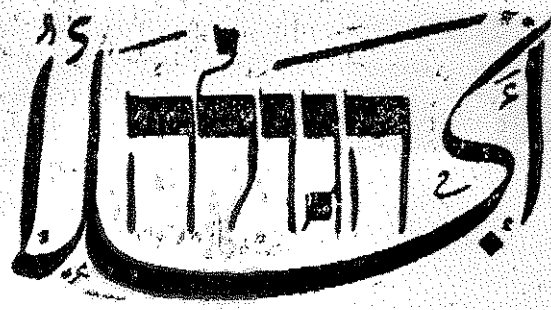
אהרון סיתהון נולד בכיירות בשנת 1880, קיבל חינוך יהודי שורשי ורכש השכלה רחבה. בבחרותו כיהן כמורה לערבית כמושבות הברון בגליל. לארגנטינה הגיע בשנת 1909 והחל להורות עברית בבתי ספר אנגליים פרטיים בהם למדו ילדים יהודים, בנים למהגרים מעדות שונות. הוא שלט באופן מושלם בערבית ספרותית, עברית וצרפתית ואף שפת היידיש לא היתה זרה לו. סיתהון לא הסתפק בעבודת ההוראה והתחיל להתעניין בנושאים ציבוריים לאומיים. בבואנוס איירס היו אז ספרדים מכל העדות וכינצא לבנון הרגיש באופן טבעי קשר לציבור המהגרים יוצאי חלב ודמשק אשר השתייכו לשתי קהילות קטנות. סיתהון, שהיה איש אשכולות, בלט מבחינה אינטלקטואלית בין המהגרים וניסה להפיץ ביניהם ידע והשכלה שהיו כה חסרים להם. בהיותו בעל ספרייה גדולה השקיע עצמו בלימוד וקריאה, אולם לא הסתגר במגדל שן. הוא היה אידיאליסט שראה את עצמו כמחנך ציוני שמתפקידו לעורר את המודעות של פשוטי העם למצבם; הוא החל לעניין אותם במצב העם היהודי תוך הסברת הרעיון הציוני על תחיית העם, הארץ והשפה העברית. בבואנוס איירס נמצאו אז מאות משפחות ספרדיות מירושלים, צפת

לא רבים הם העתונים היהודיים שהופיעו בשפה הערבית בארצות אגן הים התיכון. על אחת כמה וכמה בולטת נדירותם בתפוצה היהודית הרחבה. לסוג האחרון שייך כתב העת "אל ג'אלה" (הגולה), אשר עמוד השער המצולם שלו מונח לפנינו. גיליון זה, מחדש דצמבר 1917, הוא היחיד שנשמר מכתב העת שהתחיל להופיע בבואנוס איירס במחצית אותה שנה. העותק שנתגלה באקראי¹ נכתב ונדפס כולו בערבית ספרותית.²

נושאי העתון מגוונים ביותר: סקירה על תולדות הציונות, פעילות ציבורית בעקבות מתן הצהרת בלפור, פולמוס סביב זכות הייצוג של האוכלוסיה היהודית, דיווח על אסיפה ובחירות באגודת "בני ימית", הרדעה וקריאה להתרמת כספים מטעם "אגודת האחדות הלבנונית" ואזכור ותגובה על הופעותיהם של כתבי עת ערביים בכמה מארצות דרום אמריקה.

השאלות הוצות בפני החוקר הן רבות. מי פרסם כתב עת זה? מה היתה השקפתו האידיאולוגית או זהותו התרבותית של העורך? למה ובשביל מי פרסם את המאמרים ברוח ההסברה של הציונות המדינית? מי עמד מאחוריו? מי היו הקוראים? איך להסביר את העובדה שבגיליון אחד מופיעים נושאים ציוניים וערביים גם יחד?

חלק מן השאלות זכה להתייחסות המחקר ההיסטורי. ההסבר הוא שהצהרת בלפור (2 בנובמבר 1917), עשתה רושם כביר על כל שכבות יהדות ארגנטינה ולא פסחה אפילו על עדות קטנות ומרוחקות מהציונות, כגון הקהילות דוברות הערבית של יוצאי חלב ודמשק. שתי קהילות אלה, אשר כמה חודשים קודם לכן (במחצית 1917) התחילו לפרסם כתב עת בערבית בצורה של בולטיין אינפורמטיבי, החליטו להקדיש את רוב הגיליון להיסטוריה ולנושאים הקשורים לציונות המדינית.³ דעה זו מתאימה לתיאור התמונה ההיסטורית הכללית של התקופה, אבל רחוקה מלתת תשובות מספקות לשאלות הספציפיות שהועלו לעיל. קושי נוסף הנערם בדרכו של החוקר הוא שהגיליון הבודד שהגיע אלינו, מנותק

N°s 13 y 14

عدد 13 و 14

Año I

العدد الأول

Diciembre 28

1917

٢٨ ديسمبر

١٩١٧

LA

EMIGRACION

"AL-GALA"

* * * VOLUNTAD * * *

* * * Y LABOR * * *

SUSCRIPCION
POR AÑO

En la Argentina \$ 10.00

En el exterior frcs. 30.00

REVISTA QUINCENAL

DIRECTOR PROPIETARIO:

A. SETHON

Calle HUELDO 1763 Buenos Aires

بدل الاشتراك

في الاربعين ريال ١٠

في الخارج ٣٠ فرنكا

الدفع مقدماً

مجلة نصف شهرية | صاحبا ومديرها هارون سثون | في مكتبها شارع بويدو رقم ١٧٦٣ (بوئس ايرس)

אהרון סיתחון, שכונה "המשכיל מלבנון"

וטבריה, אשר היגרו לארגנטינה ב-1909 בעקבות מלחמת הבלקנים.⁵ חלק מאותם מהגרים, יחד עם יוצאי דמשק, הקימו ב-1916 אגודה ציונית בשם "גאולת ציון".⁶ יש לשער שפעילותו של א. סיתחון התבססה מראשיתה סביב גרעין זה וכדי להגיע לציבור גדול יותר החליט לייסד דרשבווען בשם "אל ג'אלה" (הגולה), שהפך למעשה לכתב העת היהודי והציוני היחיד בעולם בשפה הערבית, מחוץ לארצות אגן הים התיכון. השאלה המתבקשת היא: למה ההתעקשות על כתב ערבי ולא כתב רש"י כמנהג יוצאי חלב ודמשק?

ידוע שנתבקש על ידי אלה שלא ידעו לקרוא בכתב הערבי, לקיים את המנהג, אולם אהרון סיתחון סרב. הוא חשש שעל ידי הקליפה, האותיות העבריות, יתחילו ההמונים לקרש את "הזרזון הערבי", כמו שהמונים אחרים עשו את זאת וקידשו את ה"זרזון הגרמני" וה"זרזון ההישפניולי" (יידיש ולדינו) רק בגלל צורתם החיצונית. הוא סבר שכך דרכו של ההמון להסתכל בקנקן ולא במה שיש בו, לרמוס את תוכו של דבר ולקרש את חיצוניותו, זורק הוא תוכו של הרימון ואוכל את קליפתו...⁷

בעל המאמר אינו מספר לנו כמה זמן הופיע העתון, אלא רק שהפסיק להופיע בגין שריפה שכלתה את בית הדפוס שבו היה מושקע כל הוננו של העורך. איננו יודעים גם מתי קרה הדבר. הדבר היחיד שהוא מוסר לנו, שבני קהילתו סירבו להמשיך לתמוך בו. הפסקת כתב העת ואיבוד כל כספו לא הביאו את סיתחון ליאוש. הוא המשיך ללמד עברית בקרב הקהילות הספרדיות עד סוף ימיו.⁸ הפרטים הביוגרפיים על זהותו האידיאולוגית והתרבותית ותיאור הרקע הקהילתי-חברתי בו פעל הם נתונים חשובים בבואנו בשלב הבא להכיר את כתב העת מבחינת תוכנו ומהותו.

חלוקה לנושאים

הגיליון שלפנינו הופיע בצורת חוברת כפולה הנושאת את המספר 13-14. מידות החוברת 27x20 ס"מ והיא מחזיקה 27 עמודים, מתוכם 4 עמודי מודעות מסחריות. הטקסטים מאוירים בהרבה תמונות של אישים ציונים ומפה של ארץ ישראל.

בעמוד השער מתנוססת כותרת העתון. המלה "הגולה" באותיות עבריות מוגדלות וממוסגרות בתוך אותיות ערביות המרכיבות את כותרת העתון בערבית "אל-ג'אלה". עצם השם הוא כעל משמעויות אסוציאטיביות חזקות ומציין מגמה ברורה בכיוון הדגשת הרעיון הלאומי. תרגום שם העתון לספרדית "La Emigración" (ההגירה) לכל רוחב עמוד השער, מורה כאילו על מגמה סותרת. גם שתי המלים Voluntad (כוח רצון) ו-Labor (עמל) המובלטות בתוך שני עמודים ממסוגרים בקווים, בצדדים, משתלבות לסיסמה התואמת את רוח המאמץ הכללי שכל מדינה דורשת ממהגריה החדשים. למרות הכפילות יש כאן מסר אחד. מצד אחד מדגיש העורך באמצעות שם כתב העת, "הגולה", את חשיבותו של טיפוח הזיכרון הלאומי היהודי על כל המשתמע ממנו. מצד שני, על המהגרים היהודים לפעול במרץ ובעמל ולתרום את תרומתם לארץ החדשה. ביסוס הכלכלי יאפשר להם לתמוך בחיים היהודיים במקום וגם לעזור ולהשתתף בכניין הארץ הקמה

לתחייה. כפי שנראה להלן משתקפים רעיונות אלה בין המאמרים בחוברת.

כתב העת עצמו מתחלק לנושאים או פרקים. להלן פירוט התכנים לפני סדר העמודים.

* עמ' 1-4: סקירה היסטורית על המשטרים הדמוקרטיים

המשטרים הדמוקרטיים מול המשטרים הרודניים. יש כאן השוואה בין ארצות המערב כגון ארצות הברית, אנגליה, צרפת ומדינות אחרות לתורכיה, רוסיה ומשטרים אוטוקרטיים אחרים. מאמר זה משמש מעין מבוא לנושאים הבאים.

* עמ' 4-6: ארץ ישראל: הממלכה היהודית

המשך טבעי לנושא הקודם. איך הדמוקרטיה הבריטית משפיעה לטובה על מושבות הכתר. בהמשך בא תיאור הקרבות בין האנגלים לתורכים בשבועיים האחרונים. בעמוד מופיעה תמונה של שר החוץ בלפור ובהמשך, תיאור היחסים בין התנועה הציונית והאימפריה הבריטית. אחרי נוסח מקוצר של הצהרת בלפור, באה קריאה ליהודים לנצל את ההזדמנות ההיסטורית לחזור לארץ ישראל, להשקיע בה כספים, לבנות ולהיכנות בה.

ועד חרשים במקום אלה המסיימים בדצמבר את הקדנציה. ראוי לציין שקיומה של האגודה לא היה ידוע עד כה לעוסקים במחקר ההיסטורי של יהדות ספרד בארגנטינה.¹⁰ לפנינו גילוי ראשון על אגודה, כנראה של יוצאי לבנון, שאחד מחבריה ראה באזרחים המרונים דוגמה לחיקוי בהתאם לשורות הבאות הלקוחות מהדיווח:

"קם מוסה שוגה ואמר שזו שעה לקניית אדמה כדי להקים בית כנסת ובית חולים... צריך ללמוד מהאזרחים המרונים שלמרות שהם נמצאים בארץ נוצרית הקימו להם כנסיה נפרדת עם בית ספר. קל וחומר ליהודים, שאין לנו קשר דתי למקומיים. אנו חייבים לייסד בית ספר כדי להפיץ את תרבותנו בקרב הדור הצעיר."

בסוף הדיווח באה הערה של העורך: "אל ג'אלה" יאמר מה שיש לו להגיד בגליון הבא."

* עמ' 22: הנציג החדש של היהדות

לפנינו מאמר פולמוסי נגד עורך ירחון ספרדי יריב בשם "ISRAEL" שראה אור בבירת ארגנטינה מספר חודשים לפני "אל ג'אלה".¹¹ הירחון הופיע בתמיכת עדת יוצאי מרוקו. מתוך ידיעה שהופיעה ב"די אידישע צייטונג" בבואנוס איירס, נודע לאהרון סיתהון שעורך "ISRAEL" שלח תזכיר למועצת העתונות וקרא לה לא להשתמש מעל דפי העתונות בתואר Judío ("יהודי"), מכיון שהוא ביטוי פוגע בציבור היהודי. סיתהון כתב לו, שאילו הוא היה חושב בהיגיון היה תופס שזאת מלה שהיהודים גאים בה. ואם מישהו משתמש בה כדי להעליב או ללגלג הוא עושה זאת רק מתוך קנאה בהתקדמות התרבותית והמסחרית של היהודים. הוא סיים את המאמר בהערה: "שיידע לו עורך 'ISRAEL' שיש בינינו כאלה היכולים לייצג אותנו יותר טוב ממנו והוא עושה לנו רק בושות."

אגב, גם העתונות היידישאית תקפה בהריפות את היומרות של "עורך ספרדי אשר מנסה להתקשט בנוצות לא לו."¹²

* עמ' 23: קריאה להתרמה

"אגודת האיחוד הלבנוני" העבירה לעורך "אל ג'אלה" מברק מקהיר, בו נמסר שאגודה אחות בבירה המצרית עוסקת בהגשת עזרה לארץ ישראל ולכל השטחים הכבושים (על ידי הבריטים). הלבנונים מתבקשים להעביר את הכספים מהעתונים והאגודות למישל לודפלה, אחד הגזברים מטעם האגודה במצרים. בסיום ההודעה מעיר "אל ג'אלה" ש"אגודת האיחוד הלבנוני" במקום מקבלת תרומות ועוסקת בהעברתן. משפט הסיום של העורך הוא: "אנו קוראים ליהודים לתרום."

* עמ' 23: בעולם הספרות

רשימה של כתבי עת ערביים בדרום אמריקה. העורך צידף הערות אישיות לגבי כל אחד מהם. אל פונון — "מהחשובים בכתבי עת הערביים. קיים שלוש שנים. מאחלים לו הצלחה גם אם שני העורכים לא מצאו זמן לדבר איתו." אל רכיב — "עתון שראה אור בפורטו אלגרה (ברזיל). הופיע לאחרונה. הבעלים אליאס טרביאו ויוסף נחאס. רק הספקנו לעיין בו. מברכים."

* עמ' 7-8: תמונה של הרמטכ"ל האיטלקי החדש Diaz Armando ותולדות חייו.

אין הסבר מתקבל על הדעת לפרסום התמונה, חוץ מאשר מחווה של יחסי ציבור כלפי השגריר האיטלקי, שאיתו התכתב סיתהון כפי שנראה להלן.

* עמ' 8-10: כ"ה בכסלו או 10 בדצמבר

יש הקבלה בין הנצחונות הגדולים של המכבים, מתתיהו ובניו לנצחון הגדול של הגנרל אלנבי. בעמוד 8 מופיעה מפת ארץ ישראל. מסקנת העורך: אחרי שאלנבי נכנס לירושלים, הכריעה הקידמה את הברברים. מסקנה אחרת: שמחת השחרור היא לא רק מנת חלקם של היהודים אלא של כל הדתות.

* עמ' 10-12: גנרל אלנבי כובש את ירושלים

תיאור כיבוש העיר.

* עמ' 12-15: ארץ ישראל והיהודים

עמודים אלה משמשים המשך לסקירה ההיסטורית (עמ' 8-10). באמצע העמוד — תמונה של הרצל. התיאור ההיסטורי חוזר לימי שחר האומה ועוסק בדמויות יעקב אבינו, יהושע ושלמה המלך. תקופת התנ"ך מודגשת מימי השופטים עד סוף מלכויות ישראל ויהודה. סיכום התקופות תוך הדגשה על ההתקדמות החקלאית והתרבותית. הסקירה מגיעה עד ימי היוונים והרומאים. בעמ' 14 — תמונה של משה מונטיפיורי.

* עמ' 15-16: ארץ ישראל בין הנצרות לאיסלם

תיאור שלטון האיסלם והצלבנים. דריפות ודיכוי היהודים במזרח אירופה והשאיפה לחזור למולדת ההיסטורית. בעמ' 16 תמונה של פרץ סמולנסקי.

* עמ' 17-18: חלום שיבת ציון

האישים שמוזכרים כראשי הלוחמים לשיבת ציון הם אליעזר בן יהודה, ד"ר ליאון פינסקר, משה מונטיפיורי והרב שמואל מזהליבר. בין המוסדות התומכים והמיישבים נזכרים יק"א, "אליאנס", ובית הספר החקלאי מקוה ישראל. הדגש בסיום הפרק הוא על הפרעות התורכים והתנכלויות הערבים המקומיים בניסיון לעצור את תהליך הבניה. בעמ' 18 תמונה של הברון רוטשילד.

* עמ' 19-20: תשובות שגרירי איטליה ואנגליה

בעקבות הצהרת בלפור פרסם העורך חוברת בספרדית, והפיץ אותה בין שגרירים, מערכות עתונים ערביים ומוסדות שונים. בעמ' 19 מופיע צילום של תשובות השגרירים אשר מאשרים ומודים על משלוח החומר. בהודמנות זו מוסיף העורך: "אנחנו מקווים שעל בסיס זה ובעקבותינו ינהוג כן גם כל העתונים הסוריים, כמו שכתב העתון 'אל איתחד הלבנוני'. שגרירי אנגליה ואיטליה השיבו והתשובות לפניכם; יש לנו מה להגיד על עצמאות סוריה וארץ ישראל, אבל נדחה זאת לגליון הבא."

בעמ' 20 תמונה גדולה של שגריר איטליה.

* עמ' 21: "נעת ומצאת" — "אגודת בני ימית"

דיווח על אספת חברים שהתקיימה ב-16 בנובמבר 1917, לרבות רשימה שמית של כל המשתתפים בהצבעה כדי לבחור בתשעה חברי

Excusas y Administración:
SAN JUAN 1480

Precios de suscripción
en toda la República:

Año (12 números) \$ 3.50

Semestre (6 núm.) * 2.—

Número suelto * 0.40

EN EL EXTERIOR:

Año..... \$ oro 2.—

Los reportes, fotografías,
corredores, cobradores y
agentes viajeros, están pro-
visos de una credencial y
de rucra no atender a quien
no la presente.

Israel ישראל

(MUNDO HEBRAICO ARGENTINO)

ILUSTRACIÓN MENSUAL

Director: SAMUEL de A. LEVY

Administrador: JACOB LEVY

Primera publicación para la defensa de los intereses de
todos los israelitas, sin distinción de ritos, en la Rep. Arg.

El importe de las subscrip-
ciones puede ser remitido a
la administración en giros
postales, cheques, órdenes
contra casas de comercio
establecidas en esta ó es-
tampillas de correo, bajo
sobre certificado, a la ór-
den de

Samuel de A. Levy
SAN JUAN 1480

Para evitar interrupcio-
nes en la recepción, con-
viene remitir la renovación
de las suscripciones sin
demora.

Año I.

Buenos Aires, tamúz de 5677
julio de 1917

Tomo 1. N. 4,

“ISRAEL”

A nuestros lectores:

Cuando iniciamos la publicación de esta revista, lo hicimos persiguiendo ideales elevados y conociendo lo complejo y arduo de la vida periodística, como dijimos en la exposición de principios hecha en nuestro primer número, pero jamás supusimos que esta modesta hoja mereciera tanto el favor público, nunca imaginamos que ella suscitase tan gran entusiasmo entre nuestros correligionarios, demostrado por una correspondencia continua y abundante que llega á nuestra mesa de redacción, no solo de todos los ámbitos del territorio argentino sino que también de muchísimos puntos del exterior en la que se expresa en toda forma el aplauso unánime que se tributa á la misma, á lo que se une las manifestaciones de simpatía hechas por toda la prensa nacional y extranjera y las felicitaciones de toda índole que llegan á esta redacción á diario.

Es así con intensa satisfacción que podemos presentar esta publicación con un carácter más de acuerdo con la importancia adquirida por nuestra laboriosa colectividad que ha sabido continuar en esta república las altas cualidades que siempre la han distinguido y como obligado reconocimiento á la simpatía que por “Israel” han demostrado. Quiera Dios que esta obra perdure

A todos nuestro agradecimiento más sincero

LA DIRECCION.

Agentes Corresponsales:

EN EL INTERIOR

Prov. de Buenos Aires

Alberto Benaim Mercedes f. c. a.
Nélida Dreyling Bahía Blanca f. c. a.
Brandzen 90

Jacobo M. Benmaman Tres Arroyos f. c. a.
Colón y Lavalle

Prov. de Entre Ríos

León Laury Paraná, 25 de Mayo 81
Moisés S. Israel Villaguay
Jedidía Efrón Basavilbaso f. c. a. f.
Raquel A. Cohen Victoria
José A. Israel Gualeguay

Prov. de Santa Fe

Jacobo Coriat Santa Fe f. c. a.
San Martín 849
Isaac I. Eblagón Rosario f. c. a.
105 B. Balcarcel
Abraham Bublick Ceres f. c. a.
Marcos A. Rothblat Vera f. c. a.

Prov. de Córdoba

Isaac M. Spatata Melides f. c. p.
Roffé Knos Villa Dolores f. c. p.
Isaac Esudry Buchardo f. c. p.

Prov. de Corrientes

Jedidía Abulafia Corrientes f. c. n. e. a.
Santa Fe 541

Prov. de San Luis

Monahem Benzecry Mercedes f. c. p.

Prov. de Santiago del Estero

José M. Behar Colonia Dora f. c. a. s.
Felix Bairsaj Quimiti f. c. n.
Andes 432

EN EL EXTERIOR

Marruecos

León Bensadón Casablanca
Isaac D. Levy Cádiz
Isaac Benaroch B. Melilla
Jacob S. Levy Larache
Joseph S. Levy Tánger
A. Bentolita Tetuán

Brasil

Benedicto Cohen Río de Janeiro
Rue Ouvidor 87
Dr. José Benedicto Cohen Itacoatiara, Amazonas

Paraguay

Adolfo Hodari Asunción, Cerro Cara 13

R. O. del Uruguay

Nasid Amar Montevideo
Uruguay 1172-76

Chile

Samuel Levy Osorno, Casilla 238

Estados Unidos

Isaac Nahem Nueva York
391 Broadway St.

España

José Sason Barcelona, Aribau 13

Francia

Jacobo Benatar París, 28 Rue de Petites
Ecuries

כאדם המזוג בתוכו שלוש תרבויות — ערבית, צרפתית ויהודית — הוא שילב באופן טבעי את יהדות המזרח והעולם הערבי. הוא ניסה לשמור ולטפח קשרים אלה גם בארץ החדשה, למרות היותו מחנך בעל השקפה יהודית לאומית. לעומת זאת, הפער התרבותי-החברתי, בין המיעוט של היהדות הספרדית דוברת הערבית, שאליה השתייך, לרוב היהדות האשכנזית דוברת היידיש, היה עובדה קיימת. הדבר משתקף בהתעלמות המוחלטת בגיליון מכל מה שהתרחש בסביבה האשכנזית התוססת, עליה ידע העורך מתוך קריאתו בעתון ביידיש (עמ' 22). בסיכום, ניתן לומר שהקריטריון לפיו נבחר החומר לגיליון הכפול והחגיגי שלפנינו הוא של עורך הרואה את עיקר תפקידו כמתנחל יהודי לאומי בן העדה הספרדית, ולא כעתונאי. ואולם, נסיבות הזמן והמקום הפכו את "אל ג'אלה" מתפקידו הראשוני ככלי דידקטי והסברתי לכתב עת פוליטי וחברתי המנסה להשפיע באותו זמן על גורמי חרץ ופנים גם יחד. "אל ג'אלה" היה כתב עת חריג מכל הבחינות, הן מבחינת אישיות העורך והן מבחינת השפה והתוכן. אולם כפרדוקס, דווקא בגלל זה הוא כל כך חשוב כאשר הוא מוסיף פן בלתי מוכר לחקר העתונות היהודית בארגנטינה.

1. הגיליון נתגלה בחנות לספרים משומשים בשוק הכרמל כחל אביב על ידי פרלה רייכר. ברצוני להודות לה ולמרגלית בז'רנו, שתיהן חוקרות יהדות אמריקה הלטינית במכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית, על שהעמידו את העותק לרשותי.
2. תודתי למר גודעון שילה, אשר תרגם את הטקסט מערבית.
3. ראה: Victor Mirelman, Em busqueda de una identidad, Bs Aires, 1988, p. 175. להלן מירלמן.
4. טוביה אולסקר, "המשכיל מהלבנון", הכימה העברית, בואנוס איירס, 1940, עמ' 74.
5. שם, כרך 1921, גיליון אלול-תשרי, עמ' 11-12.
6. מירלמן, עמ' 204.
7. ראה הערה 4 לעיל.
8. אפילו בהיותו בן למעלה מ-70, לימד עברית, בתלמוד תורה של הקהילה הספרדית "אגודת דודים", בשכונת פלורס בבואנוס איירס. אנשי הקהילה לא ידעו ולא שמעו על פעילותו הציבורית בעבר. שיחה עם יוסף כהן, ירושלים, 28 במרס 1991.
9. ביטאון "אגודת האחדות הלבנונית". התחיל להופיע בבואנוס איירס ב-1915. ראה: Ezie Safa, L'Emigration Universite Saint Joseph, Beyrouth, 1960, p. 73.
10. שיחה עם גבי מרגלית בז'רנו, חוקרת היהדות הספרדית באוניברסיטה העברית, ירושלים, 29 במרס 1991.
11. ראה אור - בואנוס איירס באפריל 1917.
12. פיניע כ"ץ, "פופציק יאר אידן אין ארגנטינע" מתוך "ארגנטינע" (ספר היובל ה-20 ל"ידי פרעסע"). ב. איירס, 1938, עמ' 15.
13. ראה הערה 3 לעיל.
14. "יחסים והשוואות בין המיעוטים האתניים, הערכי והיהודי בארצות אמריקה הלטינית" הועלו לראשונה בנושא לדיון בכנס האחרון של L.A.J.S.A, שנערך באפריל 1991 בושינגטון, ארצות הברית. ראה: Revista de Oriente Y Occidente, vol. 7, Jerusalem, June 1991

* עמ' 23: ידיעות חברה

מספר שורות — הודעות על לידה, חתונה ונסיעה.

* מודעות ותפוצה (העמודים אינם ממוספרים)

ארבעה עמודים גדושים במודעות של סוחרים — סיטונאים, קמעונאים ויבואנים. הרוב המכריע נושא שמות משפחה המאפיינים את יוצאי חלב ודמשק. הפרסום מתרכז במגזרים כגון דברי הלבשה, אריגים, בדים ומצרכי מזון. נכללת גם מודעה מאת העורך, הקורא לכל הסוחרים לפרסם ולהתפרסם בעתונו. לא מופיעה אף מודעה ממגזר המקצועות החופשיים.

אין אנו יודעים מה היה היקף התפוצה של כתב העת. בהתחשב שהוא נשלח גם לחו"ל, סביר להניח שמספר העותקים הגיע לכמה מאות.

כתב עת חריג

כשמדובר במחנך, משכיל ומו"ל עצמאי מסוגו של אהרון סיתהון, שפרסם בדצמבר 1917 את הגיליון הכפול של עתונו, לא היה שום ספק שהנושא העיקרי יהיה קשור ברושם הכביר שעשתה אז על היהודים הצהרת בלפור. הנושא תופס בחוברת שלפנינו 20 עמודים. גם המבוא לגיליון, הדין במשטרים הדמוקרטיים (עמ' 1-4), ניתן לראותו כחלק אינטגרלי מהנושא. יתר הנושאים, מקומיים וכלליים, תופסים בקושי שלוש עמודים למרות שחלקם מרכזיים בהחלט. קיימת לכאורה דיספרופורציה ניכרת בין שתי המגמות: אחת דידקטית-הסברתית, הכוללת כפי שראינו מבוא, תיאור מאורעות ורקע היסטורי. השנייה, פוליטית-חברתית. כאן מופיעים כתבת דיווח, מאמר פולמוסי, הודעות וקריאה לסולידריות. אולם אם אנו בודקים לעומק את כל הנושאים, נגלה קו אחיד העובר כחוט השני בין כל הפרקים. זהו הקו של לוחמנות ורצון להשפיע על הסביבה שהעתון דן בה. ראינו שהעורך לא הסתפק בהסברת הרקע ההיסטורי של האירוע אלא הוציא תוכרת הסברה על הנושא והפיץ אותה בין גורמים שונים (עמ' 19-20). הוא ציפה קרוב לוודאי לתגובות ומעורר ויכוח או הודעות עם עתונים ערביים (עמ' 19). כאשר דיווח על אספה (עמ' 21), מיד הבטיח תגובה בגיליון הבא. כשהתעורר ויכוח ציבורי מי מייצג את היישוב היהודי בארגנטינה הוא נקט עמדה ברורה (עמ' 19). בהיותו קשור ללבנונים הנוצרים (המרונים) הוא הוסיף את קריאתו האישית ליהודים וקרא להם לתרום (עמ' 23).

בניגוד לדעה המקובלת במחקר,¹³ ולאור פירוט וניתוח הנושאים, ניתן לומר בוודאות ש"אל ג'אלה" לא שימש ביטאון או שופר של אגודה או ארגון כלשהו, אלא ביטא את עמדת עורכו. אהרון סיתהון היה ללא ספק עורך ומו"ל יהודי יוצא דופן, שקשר קשרים עם בני ארצו המרונים והרגיש כשווה בין שווים עם עורכים של בימות ערביות ביבשת הדרומית. יש כאן עדות ראשונה על קשרים הדדיים ברמה רעיונית ותרבותית בין המיעוט האתני היהודי והערבי הראויה להיתקן.¹⁴ מכאן ניתן גם אולי להסיק שקהל קוראיו היו לא רק ספרדים דוברי ערבית אלא גם ערבים.